

Advies

BEPALING FAMILIENAAM

Advies aan de Commissie voor de Justitie, Kamer van Volksvertegenwoordigers.

Stuk 2000-2001/12

SITUERING

Het is sinds de invoering van de familienaam in onze contreien de gewoonte dat deze naam wordt overgedragen van (wettelijke) vader op kind. Deze regeling, die stamt uit een periode met een specifieke socio-economische organisatie, wordt tegenwoordig in vraag gesteld. De regeling zou getuigen van een discriminatie van vrouwen en haaks staan op de principes van gelijkheid tussen man en vrouw.¹ Hierover werden binnen de Raad van Europa al een aantal stappen ondernomen. Na twee aanbevelingen van het Comité van Ministers² werd ook door de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa in 1995 een aanbeveling opgesteld met het oog op het wegwerken van discriminatie tussen mannen en vrouwen op het vlak van het doorgeven van de naam.³

In de Kamer van Volksvertegenwoordigers werden een aantal wetsvoorstellen ingediend die een eigentijdse oplossing willen geven aan de naamsoverdracht. Aan het Kinderrechtencommissariaat werd gevraagd over deze voorstellen een advies uit te brengen.

Het gaat om de volgende voorstellen⁴:

- Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde de familienaamsverandering mogelijk te maken, van mevr. J. Herzet;⁵
- Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, teneinde bij de naamsoverdracht op het kind discriminatie tussen mannen en vrouwen weg te werken, van mevr. C. Drion en F. Talhaoui⁶ en de aanpassing van dit voorstel door een amendement van mevr. F. Moerman, K. Laleux, E. Van

¹ Zie MALFLIET, K. (2001), "Naamgeving kinderen geen onschuldige bezigheid", *De Juristenkrant*, nr. 32, p. 1, 16-17.

² Aanbeveling (78) 37 betreffende gelijkheid van echtgenoten in het Burgerlijk recht en aanbeveling (85) 2 betreffende bescherming tegen discriminatie op basis van geslacht.

³ Aanbeveling 1271 (1995) van de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa betreffende de discriminatie tussen mannen en vrouwen bij de keuze van een naam en het doorgeven van ouders namen aan kinderen.

⁴ Ook bij het Ministerie van Justitie is men aan het werken aan een wijziging van deze regeling. Dit (voor)ontwerp van wet heeft het Kinderrechtencommissariaat nog niet kunnen inzien. Als dusdanig maakt dit geen deel uit van dit advies.

⁵ *Parl.St.* Kamer 1999-2000, nr. 131/1.

⁶ *Parl.St.* Kamer 1999-2000, nr. 283/1.

Weert, J. Herzet, C. Drion, D. Douifi, J. Milquet, F. Talhaoui, T. Pieters en C. Burgeon;⁷

- Wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen 335 en 358 van het Burgerlijk Wetboek inzake de gevolgen van de afstamming en de adoptie wat de naam betreft, van mevr. E. Van Weert;⁸
- Wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen 355, 358 en 370 van het Burgerlijk Wetboek inzake de toewijzing van de familienaam, van mevr. C. Burgeon en K. Laleux, en de heer T. Giet.⁹

OVERWEGINGEN VAN HET KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

Inleidende beschouwingen

Het is de decretale opdracht van het Kinderrechtencommissariaat toe te kijken op de naleving van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (verder het Verdrag), de leefomstandigheden van het kind op te volgen en op te treden als vertolker van de rechten, belangen en noden van het kind.¹⁰ Het Kinderrechtencommissariaat zal als dusdanig enkel adviseren over die punten de rechten en belangen van het kind raken. Het Kinderrechtencommissariaat wenst er voor te waarschuwen het belang van het kind niet te verwarren met de belangen van de volwassenen. Deze verwarring, die maar al te vaak voorkomt, maakt dat volwassenen hun belangen gaan vertalen in welzijnskwesties die het kind zouden aanbelangen.

In dit opzicht zal het Kinderrechtencommissariaat op geen enkele wijze uitspraak doen over de essentie van deze voorstellen. Het gaat immers voornamelijk over het wegwerken van een discriminatie tussen mannen en vrouwen. Enkel in zoverre een naamgevingstechniek de belangen van de kinderen zou raken, wordt hierop ingegaan.

Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

In het Verdrag wordt in twee artikelen het recht op een naam erkend. Artikel 7 voorziet dat een kind het recht heeft op o.m. een naam. Artikel 8 moet het be-

⁷ Parl.St. Kamer 2000-2001, nr. 283/2.

⁸ Parl.St. Kamer 1999-2000, nr. 593/1.

⁹ Parl.St. Kamer, 2000-2001, 1240/1.

¹⁰ Conform het Verdrag wordt als kind beschouwd, ieder mens die de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt.

Decr.VI.Parl. 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris, B.S. 7 oktober 1997.

houd van die naam verzekeren. In artikel 7, 2° lid van het Verdrag wordt bepaald dat deze principes volgens het nationale recht worden verwezenlijkt, eventueel rekening houdend met internationale verdragen ter zake.

Bij het opstellen van deze artikelen werd vooral gedacht aan de problematiek inzake het registreren van kinderen. De naam wordt als middel gebruikt om kinderen te identificeren en zo de bescherming voorzien in het Verdrag te verzekeren. Het niet registreren van kinderen verhoogt immers het risico van infanticide, kinderhandel, e.d.m. en het verhindert de toegang tot basisvoorzieningen zoals gezondheidszorg en onderwijs.¹¹

Over de wijze van toekenning van namen spreekt het Verdrag zich aldus niet uit. Dit wordt expliciet aan het nationale recht overgelaten. Vanzelfsprekend dienen deze regels conform de andere voorzieningen van het Verdrag of andere internationaalrechtelijke bronnen te zijn.

Ook artikel 12 van het Verdrag is van belang. Volgens deze bepaling heeft het kind dat in staat is een mening te vormen het recht deze ook te uiten in alle gelegenheden die het kind betreffen. Aan deze mening dient een passend belang te worden gehecht. De keuze van een naam bij geboorte is vanzelfsprekend een zaak voor de ouders. Bij naamsveranderingen op latere leeftijd, moet artikel 12 wel worden gerespecteerd.

Algemene bedenkingen

Alvorens in te gaan op de verschillende wetsvoorstellen, worden een aantal algemene bedenkingen geformuleerd. Het gaat om bedenkingen die meermaals terug zullen komen bij de bespreking van de wetsvoorstellen. Een eerste bedenking betreft de vraag of deze wetswijziging nodig is in het belang van het kind. De tweede opmerking gaat over inspraakrechten van de minderjarige bij naamgeving of -wijziging. Een derde opmerking behandelt de problematiek van verschillende namen binnen één gezin. Ten slotte zal het Kinderrechtencommissariaat een opmerking maken bij het gebruiken van dubbele namen.

Een eerste algemene bedenking betreft de vraag in hoeverre het in het belang van het kind is een bepaalde naam te dragen. Er moet op worden gewezen dat de huidige discussie over de overdracht van de naam op kinderen in de eerste plaats dient te worden gesitueerd in het kader van de discriminatie tussen man en vrouw. Het Kinderrechtenverdrag doet nergens uitspraak over de opportuniteit

¹¹ Zie hierover UNICEF (1998), *Implementation handbook for the convention on the rights of the child*, New York: UNICEF, p. 97-115.

van het dragen van moeders of vaders naam dan wel een combinatie van deze namen.

Toch wordt ook in dit debat het belang van het kind aangehaald. Het argument dat wordt aangehaald is de discriminatie tussen huwelijkse en buitenhuwelijkse kinderen die volgt uit de huidige regeling. Er wordt geargumenteed dat de verplichting een kind de naam van de vader te geven indien het wordt geboren binnen het huwelijk, buitenhuwelijkse kinderen herkenbaar maakt doordat ze moeders naam dragen.¹² Men kan zich echter afvragen of de situatie in werkelijkheid zo problematisch is. Zo kunnen bijvoorbeeld ook kinderen buiten het huwelijk geboren, bij de erkenning door de vader zijn naam meekrijgen. Daarnaast blijft het een open vraag of kinderen schade lijden indien zij moeders naam dragen. In het kader van het ombudswerk zijn er bij het Kinderrechtencommissariaat tot op heden geen klachten geregistreerd waaruit zou blijken dat een dergelijke situatie problematisch zou zijn voor het kind.

Een tweede algemene bedenking gaat over de toepassing van art. 12 van het Verdrag (inspraak van het kind) bij naamgeving en -wijziging.

Indien een naam moet worden gekozen bij de geboorte is de inspraak van het kind vanzelfsprekend praktisch van geen belang. In de wet worden echter ook een aantal gevallen voorzien waarbij de naam van een persoon op latere leeftijd kan worden gewijzigd. Dit is het geval bij adoptie of erkenning van een kind. In deze situaties dient men rekening te houden met artikel 12 van het Verdrag.

De rechter kan hiertoe gebruik maken van artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek.¹³ Dit artikel voorziet de mogelijkheid om minderjarigen die over het vereiste onderscheidingsvermogen beschikken, te horen in gedingen die hen betreffen. Tenzij de minderjarige hier zelf om vraagt, beslist de rechter vrij over dit al dan niet horen. Indien de minderjarige zelf aan de rechtbank vraagt te worden gehoord, kan dit slechts worden geweigerd indien de minderjarige niet over het vereiste onderscheidingsvermogen beschikt. De rechtbank dient deze afwijzing uitdrukkelijk te motiveren. Deze bepaling is al bij al nogal vrijblijvend.¹⁴ Voor zaken die zo de persoon raken als een naam zou een meer stringente

¹² Onder meer aangehaald door Aanbeveling 1271 (1995) van de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa.

¹³ Een meer uitgewerkte commentaar op de inhoud en reikwijdte van art. 931 Ger.Wb. valt buiten het bestek van dit advies. Het is wel duidelijk dat artikel 931 Ger.Wb. een onvolledige vertaling van art. 12 van het Verdrag is. Daarenboven blijft art. 12 van het Verdrag nog met directe werking gelden.

¹⁴ De rechter is niet verplicht automatisch de minderjarige te horen en zelfs indien de minderjarige vraagt om gehoord te worden kan de rechter dit weigeren indien de minderjarige volgens hem niet over het vereiste onderscheidingsvermogen beschikt. Tegen deze beslissing kan geen beroep worden ingesteld. Bovendien moet de rechtbank de minderjarige slechts 'horen'. Er is in artikel 931 Ger.Wb. niet bepaald dat men moet rekening houden met deze mening.

regeling aangewezen zijn. Bovendien is deze bepaling enkel van toepassing bij een rechterlijke tussenkomst.¹⁵

Deze opmerking raakt nog een ander heikel punt. Dit punt is algemener dan de huidige problematiek. In de verschillende wetteksten die de rechtspositie van minderjarigen raken wordt geen eenduidig criterium gebruikt. Sommige regelingen hanteren leeftijdsgrenzen¹⁶ en andere nemen als criterium de 'jaren des onderscheids'¹⁷. Enige coherentie in de regelgeving betreffende de juridische capaciteit(en) van minderjarigen is wenselijk.¹⁸ De voorkeur van het Kinderrechtencommissariaat gaat principieel uit naar het criterium van het vereiste onderscheidingsvermogen. Dit is een soepel criterium (ieder kind is immers anders) en het leunt het dichtst aan bij de regeling voorzien in artikel 12.1 van het Verdrag.

In een aantal van de wetsvoorstellen komt expliciet het probleem aan bod van de uniformiteit van de naam binnen het gezin. Hierbij wordt de keuzevrijheid van de ouders inzake de familienaam beperkt tot het eerste kind van het gezin. Volgende kinderen zouden dezelfde naam dragen. Dergelijke consistentie lijkt inderdaad in het belang van het kind. Toch is dit slechts een vermoeden. We weten op dit moment onvoldoende of kinderen zelf het erg belangrijk vinden een familienaam te delen met broers en zussen. Bovendien is er sowieso de realiteit van de toename van de nieuw samengestelde gezinnen, waar kinderen per definitie verschillende familienamen hebben. Ook hier kunnen we (nog) niet met zekerheid stellen dat dit in hun nadeel speelt.

Ten slotte wenst het Kinderrechtencommissariaat te waarschuwen voor het gebruik van dubbele namen. Het Kinderrechtencommissariaat is er zich van bewust dat het gebruiken van een dubbele achternaam een compromisoplossing is. Men moet zich echter wel de vraag stellen of het kind dat een dubbele achternaam draagt hiermee gediend is. Het gaat hier dan om kleine praktische ongemakken, zoals het moeten neerpennen van een dubbele naam op brieven, toetsen e.d.m.

¹⁵ Indien ouders bijvoorbeeld zonder tussenkomst van een rechter, door een verklaring bij de ambtenaar van de burgerlijke stand, de naam kunnen wijzigen is dit artikel niet werkzaam.

¹⁶ Bvb. de leeftijd van 15 jaar (afstammingswetgeving), 16 jaar (Jeugdrecht: uithandengeving, bekwaamheid om een testament te maken), 12 jaar (Wet Jeugdbescherming, voorontwerp van de nieuwe wetgeving betreffende de adoptie).

¹⁷ Bvb. aansprakelijkheidsrecht, art. 931 Ger.Wb.

¹⁸ Dit impliceert niet noodzakelijkerwijs de verplichting overal dezelfde leeftijd te voorzien. In de huidige regeling kan echter slechts weinig regelmaat worden aangetroffen.

Bedenkingen bij de verschillende wetsvoorstellen

In een eerste onderdeel zal het Kinderrechtencommissariaat ingaan op de drie wetsvoorstellen die de fundamenteën van de regelgeving in verband met naams-overdracht willen wijzigen. Het vierde voorstel, dit van J. Herzet, beoogt slechts een kleinere wijziging en zal nadien aan bod komen.

1. Wetsvoorstellen betreffende de regels van de Burgerlijk Wetboek in verband met de naamgeving

In dit deel zal voornamelijk worden stilgestaan bij het wetvoorstel van C. Drion en F. Talhoui. Dit voorstel werd immers geamendeerd op basis van het standpunt van het Adviescomité voor Maatschappelijke Emancipatie. Dit amendement werd onderschreven door de indieners van de andere wetsvoorstellen, zodat kan worden aangenomen dat op basis van dit 'compromis' zal worden verder gewerkt.

- **Het wetvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, teneinde bij de naamsoverdracht op het kind discriminatie tussen mannen en vrouwen weg te werken (C. Drion en F. Talhaoui)¹⁹ zoals geamendeerd²⁰**

Bij dit voorstel krijgen de ouders een grote keuzevrijheid voor de naam van hun kind. Ze kunnen kiezen voor de familienaam van één van de ouders of een combinatie, in de volgorde die zij verkiezen. Maken zij geen keuze dan zal een combinatie worden gemaakt van (het eerste deel van) de familienaam van de vader en de moeder. Deze namen worden in alfabetische volgorde geplaatst. De enige beperking op de vrijheid van de ouders is dat kinderen van een zelfde gezin dezelfde naam moeten dragen.

Komt één van de verwantschapsbanden later vast te staan, dan blijft de naam onveranderd (dus de naam van de ouder met wie de band vast stond op het moment van de geboorte). Indien beide ouders akkoord zijn kan die naam worden gewijzigd middels een verklaring voor de ambtenaar van de burgerlijke stand.

Voor het geval van (gewone en volle) adoptie werd een regeling uitgewerkt die op dezelfde principes is gebaseerd.

Het Kinderrechtencommissariaat is van oordeel dat op een aantal vlakken werd rekening gehouden met de belangen van de kinderen. Zo lijkt de regeling dat de kinderen van een zelfde gezin dezelfde naam dragen positief. Het voorkomt in elk geval verwarring en het kan aan de kinderen het gevoel van betrokkenheid en behoren tot één gezin geven.

¹⁹ Parl.St. Kamer 1999-2000, nr. 283/1.

²⁰ Parl.St. Kamer 2000-2001, nr. 283/2.

Het voorstel laat echter belangrijke problemen bestaan. De termijn om betwistingen betreffende de naam aanhangig te maken zou moeten beperkt worden omwille van de stabiliteit van de naam (zie p. 9 van de overwegingen van de indieners). Dit is in het belang van het kind. Het oorspronkelijk voorgestelde art. 335, §1, tweede lid voorzag een termijn van 3 maanden om een betwisting betreffende de naam van een kind waarvan de beide ouders gekend zijn op te werpen.²¹

Voor het geval dat de afstamming met een van de ouders later komt vast te staan voorzag het oorspronkelijke voorstel de volgende regeling. Indien de ouders akkoord zijn de naam van het kind te wijzigen kunnen zij binnen het jaar een verklaring hiertoe afleggen bij de ambtenaar van de burgerlijke stand (voorgesteld art. 335, §3, al. 3 B.W.). Ingeval van onenigheid is er een termijn van 15 maanden om betwistingen voor de jeugdrechter te brengen (voorgesteld art. 335, §3 B.W.). Dit artikel werd gewijzigd door het compromis-amendement. Bij amendering verdween de mogelijkheid de zaak voor te leggen aan de Jeugdrechtbank. De mogelijkheid om binnen het jaar, in onderling akkoord tussen de ouders, de naam te wijzigen blijft behouden.

Deze termijn van één jaar waarbinnen de ouders in onderling akkoord de naam van het kind kunnen laten wijzigen lijkt lang. Er moet immers rekening worden gehouden met het feit dat deze afstamming een hele tijd na de geboorte kan komen vast te staan.²² Als daar nog eens een termijn van een jaar aan wordt toegevoegd, betekent dit dat de naam van het kind lange tijd 'onzeker' is.

In de regeling betreffende de adoptie (voorgesteld art. 358 en 370) wordt voorzien dat betwistingen moeten opgeworpen worden voor de homologatie. Dit is dan weer een korte termijn.

Op deze punten zou het voorstel kunnen worden gestroomlijnd. Hierbij is het Kinderrechtencommissariaat van oordeel dat, in het belang van het kind, deze termijnen zo kort mogelijk moeten worden gehouden.

Het belangrijkste kritiekpunt van het Kinderrechtencommissariaat betreft echter de afwezigheid van inspraak voor kinderen. Voor de naamgeving bij de geboorte heeft dit vanzelfsprekend geen zin. Ingeval van adoptie of indien de afstammingsband met een van de ouders later komt vast te staan, kunnen er zich gevallen voordoen waar het kind mondig genoeg is om zijn mening te geven. De voorgestelde artikelen 335, §3 (latere vaststelling van een afstammingsband),

²¹ In het amendement is het geval dat ouders het niet eens zijn niet opgenomen. Er is enkel een regeling voorzien indien de ouders geen keuze maken.

²² Een kind kan bijvoorbeeld worden erkend vlak na de geboorte. Deze erkenning kan echter ook plaatsvinden op latere leeftijd, slechts bij meerderjarigheid heeft het 'kind' een werkelijk veto-recht (art. 319 B.W.). De regeling betreffende het onderzoek naar vaderschap is gelijklopend (art. 322 B.W.).

358 (gewone adoptie) en 370, §3 (volle adoptie) voorzien de mogelijkheid van de ouders of de adoptanten om de naam van het kind te wijzigen. In de oorspronkelijke versie werd in geen enkel van deze artikelen aan de minderjarige een inspraak- of beslissingsrecht gegeven. Pas na amendering werd in artikel 335, §3 een vetorecht voorzien voor het minderjarige kind dat de leeftijd van vijftien jaar heeft bereikt. De andere artikelen bleven onaangeroerd.²³

Het Kinderrechtencommissariaat verwijst naar de algemene opmerkingen in verband met art. 12 van het Verdrag en art. 931 Ger.Wb. Het Kinderrechtencommissariaat is van oordeel dat het voorstel op dit punt dient te worden aangepast. De bepalingen dienen uniform te zijn en er kan best worden verwezen naar art. 931 Ger.Wb., gekoppeld aan een bepaling waarin de minderjarige die voldoende onderscheidingsvermogen heeft zijn mening kan uiten en vanaf een bepaalde leeftijd een vetorecht krijgt. Een probleem dat dan wel blijft bestaan is dat art. 931 Ger.Wb. enkel van toepassing is in het kader van een gerechtelijke procedure.

Een artikelsgewijze bespreking:

Artikel 1: Geen opmerkingen.

Artikel 2, zoals gewijzigd door artikel 2 van het amendement: bij § 3 van dit artikel worden twee opmerkingen gemaakt. Ten eerste is de termijn van één jaar om een naamsverandering door te voeren te lang. Ten tweede moet in dit artikel de plicht voorzien worden het kind te horen, gekoppeld aan een vetorecht vanaf een bepaalde leeftijd (conform art. 12 van het Verdrag en de voorkeur voor het criterium van 'het oordeel des onderscheids'). Om hiertoe te komen zou het best zijn de verklaring van naamswijziging niet aan de ouders alleen over te laten²⁴, maar een toezicht van de jeugdrechtbank of de rechtbank van eerste aanleg te voorzien.²⁵ Die rechtbank zou dan het kind, indien dit over het vereiste onderscheidingsvermogen beschikt, moeten horen. Vanaf een leeftijd van 15 jaar zou het kind een vetorecht krijgen (cf. huidige voorstel).

²³ Wat betreft de adoptie moet er wel op worden gewezen dat de minderjarige die wordt geadopteerd in het kader van deze procedure bepaalde inspraakrechten heeft (art. 348 t.e.m. 356 B.W.). Naar verluid zouden deze regelingen nog worden uitgebreid in het voorontwerp van wet betreffende adoptie, inclusief voor wat de naam betreft. Ook hier stelt het Kinderrechtencommissariaat de vraag naar de nodige coherentie.

²⁴ Er is dan noch de zekerheid dat deze wijziging in het belang van het kind is, noch dat het kind werd gehoord.

²⁵ Welke rechtbank bevoegd zou moeten zijn is een theoretische discussie. Voor zaken die kinderen aanbelangen wordt principieel de jeugdrechtbank verkozen. Materies die echter de staat van de persoon raken zijn in principe voor de rechtbank van eerste aanleg.

Artikel 3: Ook in dit artikel moet worden bepaald dat het kind wordt gehoord en dat het kind moet instemmen met de naamswijzing vanaf een bepaalde leeftijd (15 jaar).

Artikel 4: Idem.

- **Het wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen 335 en 358 van het Burgerlijk Wetboek inzake de gevolgen van de afstamming en de adoptie wat de naam betreft** (E. Van Weert)²⁶

Dit voorstel is eenvoudiger van principes. Er is geen keuzerecht inzake de naam. De wet legt op dat de naam van het kind zal samengesteld zijn uit (het eerste deel van) de naam van de moeder gevolgd door (het eerste deel van) de naam van de vader.

Het Kinderrechtencommissariaat heeft wat betreft de toetsing aan het Verdrag geen opmerkingen bij dit voorstel. Het gaat hier om een eenvormig systeem inzake naamgeving dat wordt opgelegd. Er is geen keuzerecht van de ouders of het kind. Kinderen van dezelfde ouders dragen dezelfde naam. De enige vraag die zou kunnen rijzen is deze of het in het belang van het kind is een bepaalde dan wel een andere naam te dragen. Dit lijkt grotendeels een discussie die vreemd is aan het belang van het kind.

- **Het Wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen 355, 358 en 370 van het Burgerlijk Wetboek inzake de toewijzing van de familienaam** (C. Burgeon, K. Laleux en T. Giet)²⁷

Dit voorstel voorziet in grote lijnen het volgende. Er is een gehele keuzevrijheid van de ouders om het kind de naam van de vader, de moeder, dan wel een combinatie van beiden te geven. De ouders bepalen eveneens volledig autonoom de volgorde. Is er geen akkoord tussen de ouders zal de naam van het kind bestaan uit hun beider namen in alfabetische volgorde. Ouders die een dubbele achternaam bezitten kiezen zelf welk deel ze overdragen. Voor adoptie is een analoge regeling uitgewerkt.

Het is positief dat eens te meer gekozen werd voor een systeem waarbij alle kinderen met dezelfde ouders, dezelfde naam dragen.

²⁶ Parl.St. Kamer, 1999-2000, nr. 593/1.

²⁷ Parl.St. Kamer, 2000-2001, nr. 1240/1.

De hoger beschreven opmerkingen met betrekking tot de inspraak van de minderjarige kinderen kunnen hier eens te meer worden herhaald. In het voorgestelde artikel 335, § 2 B.W. is voorzien dat, ingeval van latere vaststelling van een afstammingsband, de ouders de naam van het kind kunnen wijzigen. Indien het 'kind' meerderjarig is kan dit slechts mits zijn toestemming. Voor minderjarige kinderen is niets voorzien, geen inspraak, geen veto... Op dit punt moet omwille van de principes vervat in artikel 12 van het Verdrag een regeling worden opgenomen die voorziet in inspraakrechten voor de minderjarige. (zie hoger)

Het voorgestelde artikel 335, § 2 B.W. geeft de ouders de mogelijkheid de naam van een kind waarvan een van de afstammingsbanden later is vastgesteld te wijzigen. In § 5 is de tussenkomst van de rechtbank van eerste aanleg voorzien in geval van onenigheid. Geen van deze twee mogelijkheden is onderworpen aan een tijdslimiet. In het belang van het kind en om te voorkomen dat de naam lange tijd 'onzeker' blijft, zou hier een verjarings- of vervaltermijn moeten worden voorzien.

2. Het wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde familienaamverandering mogelijk te maken (J. Herzet)²⁸

Dit wetsvoorstel is een zaak apart. In tegenstelling tot de drie andere voorstellen beoogt het niet de principes van de naamgeving te wijzigen. Met dit voorstel wil de indienster, mevr. Herzet, de mogelijkheid om over te gaan tot verandering van familienaam in bepaalde gevallen versoepelen.

Drie principes worden in dit voorstel uiteengezet. Hiervan betreft één regeling enkel meerderjarigen, deze wordt hier dan ook buiten beschouwing gelaten. Het voorstel voorziet het volgende:

- zo de vaststelling van het vaderschap geschiedt na die van het moederschap, moet het kind, indien het ouder is dan 15 jaar, zijn persoonlijke toestemming geven voor een naamsverandering;
- vanaf de achttiende verjaardag heeft een persoon vier jaar de tijd om zijn familienaam te laten veranderen in die van de andere ouder; en
- in bepaalde omstandigheden kan overgegaan worden tot wijziging van de familienaam tijdens de minderjarigheid van het kind.

De eerste regeling wil een incoherentie in de wet verhelpen. Volgens de geldende afstammingswetgeving heeft een kind vanaf 15 jaar inspraak ingeval een man het wil erkennen (art. 319, § 3 B.W.), dan wel er een onderzoek naar vaderschap plaatsheeft (art. 322 B.W.). Het kind moet dan toestemmen. Het kind kan echter door het weigeren van deze toestemming de procedure niet definitief blokkeren. Een effectief vetorecht is voorbehouden voor de meerderjarige die wordt er-

²⁸ *Parl.St.* Kamer 1999-2000, nr. 131/1.

kend of waarvan een procedure tot vaststelling van vaderschap wordt ingesteld.²⁹

Eens de vaststelling van het vaderschap is gebeurd kunnen de ouders samen (of één van hen indien de andere intussen overleden is) voor de ambtenaar van de burgerlijke stand verklaren dat het kind de naam van de vader zal dragen (art. 319, §3 B.W.). In dat geval heeft de minderjarige geen inspraak. Hieraan wil het voorstel verhelpen door de persoonlijke toestemming van het kind, vanaf zijn vijftiende te vereisen.

Het Kinderrechtencommissariaat is voor de invoering van een inspraakregeling. Dit voorstel zou het Belgische recht méér conform art. 12 van het Verdrag maken dan nu het geval is, maar het gaat niet ver genoeg. Het Verdrag voorziet immers het recht om zijn mening te uiten voor ieder kind dat een mening kan vormen. Men kan toch moeilijk voorhouden dat dit slechts mogelijk is vanaf 15 jaar? Het geldende recht biedt hier een aanknopingspunt met artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek en het criterium van het vereiste onderscheidingsvermogen. Het zou dus een stap vooruit zijn, mocht dit voorstel expliciet verwijzen naar het artikel 931 Ger.Wb., met de verplichting de minderjarige te horen (behalve indien deze niet het vereiste onderscheidingsvermogen bezit) en een veto vanaf 15 jaar. Dit zou de rechter verplichten iedere minderjarige die over het vereiste onderscheidingsvermogen beschikt te horen (wat nu niet het geval is).

Een ander deel van dit voorstel voorziet in de mogelijkheid om tijdens de minderjarigheid de familienaam van het kind te wijzigen.

Een dergelijke verandering is slechts mogelijk indien aan een aantal voorwaarden is voldaan. In de eerste plaats wordt deze verandering slechts toegestaan indien de rechtbank van oordeel is dat het kind belang heeft bij deze wijziging. Daarnaast mag de wijziging slechts worden verleend in een beperkt aantal situaties. Het gaat om omstandigheden waaruit zou blijken dat de ouder wiens naam het kind draagt geen band (meer) heeft met het kind. Dit zal zijn indien ten aanzien van de ouder een maatregel is genomen van ontzetting uit het ouderlijk gezag, indien deze kennelijk niet heeft omgezien naar het kind (cf. art. 370bis B.W.) of indien het ouderlijk gezag werd ontnomen en het recht op persoonlijk contact werd geschorst of opgeheven gedurende meer dan één jaar. Indien het kind vijftien jaar is, dient het in te stemmen met de naamswijziging. Het kind moet hoe dan ook in de zaak betrokken worden.

Wat is echter de draagwijdte van deze laatste bepaling? Wordt het kind enkel vertegenwoordigd of heeft het recht om zijn mening te uiten? Het Kinderrechtencommissariaat is de mening toegedaan dat dit tweede het geval moet zijn, zodat de regeling verduidelijking behoeft.

²⁹ Zie hierover SENAËVE, P. (2000), *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven: ACCO, p. 317-335.

Hoewel de voorgestelde regeling tegemoet wil komen aan een aantal gerechtvaardigde wensen en verwachtingen, wil het Kinderrechtencommissariaat zijn bezorgdheid uiten. Het risico bestaat immers dat deze regeling een zoveelste etappe wordt in het kader van (v)echtscheidingen. Het zou een wapen kunnen worden tussen voormalige echtgenoten die elkaar het leven willen zuur maken. Hoewel de rechter oordeelt rekening houdend met het belang van het kind, kan de procedure op zich al problematisch zijn. Het Kinderrechtencommissariaat heeft dan ook bedenkingen bij de opportuniteit van dit voorstel, temeer daar het geldend recht ook een mogelijkheid laat voor een naamswijziging. De wet van 15 mei 1987 betreffende de namen en de voornamen geeft de mogelijkheid om over te gaan tot naamsverandering, indien daar gegronde redenen toe bestaan.³⁰

³⁰ Wet 15 mei 1987 betreffende de namen en de voornamen, B.S. 10 juli 1987.

ADVIES VAN HET KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

- Het Kinderrechtencommissariaat is van oordeel dat de eigenlijke keuze van de wijze waarop namen worden overgedragen, en dan met name de keuze voor de naam van vader, moeder of een combinatie, los staat van de Rechten van het Kind. De discussie inzake de discriminatie tussen (volwassen) mannen en vrouwen dient buiten de context van het Verdrag te worden gevoerd. In het kader van de uitwerking van deze regelgeving dient wel rekening gehouden te worden met elementaire principes uit het Verdrag, zoals inspraakrecht van kinderen.
- Ingeval de mogelijkheid wordt voorzien om de naam van een kind te wijzigen, moeten aan het kind de nodige inspraakrechten en medezeggenschap worden gegeven.
- Ingeval de mogelijkheid wordt voorzien om de naam van een kind te wijzigen, moeten hiervoor eveneens de nodige termijnen worden voorzien. Dit moet voorkomen dat de naam van een kind lange tijd onzeker is.

Ankie Vandekerckhove.
Kinderrechtencommissaris
Juli 2001